

HØJESTERETS DOM

afsagt torsdag den 24. marts 2022

Sag 1/2022

(1. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Jørn Brandenhoff Schmidt, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Esbjerg den 18. maj 2021 (31-1415/2021) og af Vestre Landsrets 9. afdeling den 22. september 2021 (V.L. S-1173-21).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Thomas Rørdam, Jens Peter Christensen, Oliver Talevski, Kristian Korfits Nielsen og Rikke Foersom.

Påstande

Dommen er anket af anklagemyndigheden med påstand om skærpelse.

T har påstået formildelse.

Supplerende sagsfremstilling

T er yderligere straffet ved Retten i Esbjergs dom af 23. november 2021 med fængsel i 4 måneder for overtrædelse af straffelovens § 124 og lovgivningen om euforiserende stoffer. Straffen er i medfør af straffelovens § 89 fastsat som en tillægsstraf til bl.a. Vestre Landsrets dom af 22. september 2021 i den foreliggende sag.

Retsgrundlag

Straffelovens § 216

Straffelovens § 216, stk. 1 og 4, har følgende ordlyd:

”For voldtægt straffes med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri.

...

Stk. 4. Ved fastsættelse af straffen skal der lægges vægt på den særlige krænkelse, der er forbundet med lovovertrædelsen.”

Straffelovens § 216, stk. 1, blev nyaffattet ved lov nr. 2208 af 29. december 2020 (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). I forslaget til ændringsloven er det anført bl.a. (Folketingstidende 2020-21, tillæg A, lovforslag nr. L 85, s. 8 og 11):

”2. Lovforslagets hovedpunkter

2.1. Indførelse af en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse

...

2.1.2. Straffelovrådets overvejelser

...

2.1.2.4. Tilregnelser, bevisbyrde samt strafniveau

...

Straffelovrådet bemærker indledningsvis, at voldtægt – uanset hvilken form for voldtægt der er tale om – udgør en alvorlig personfarlig forbrydelse, der samtidig indebærer en grov krænkelse af offerets frihed til seksuel selvbestemmelse, hvilket allerede er afspejlet med de eksisterende strafferammer. Straffelovrådet finder derfor ikke, at der er behov for at ændre strafferammen på fængsel indtil 8 år som konsekvens af den foreslåede nyaffattelse af straffelovens § 216, stk. 1, ligesom det fortsat vurderes hensigtsmæssigt med den skærpede strafferamme på fængsel indtil 12 år, jf. § 216, stk. 3.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at den generelle strafskærpelse for voldtægt, som blev vedtaget ved lov nr. 635 af 8. juni 2016 om ændring af straffeloven (Skærpelse af straffen for voldtægt og for samleje med et barn under 15 år ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed), fortsat er så ny, at der ikke er behov for at ændre på de strafniveauer, som er forudsat med loven.

Straffelovrådet foreslår derfor, at de gældende strafniveauer fastholdes i det omfang, der er tale om tilfælde, som også er straffbare efter den gældende bestemmelse.

Straffelovrådet har herefter overvejet, hvordan strafniveauet som udgangspunkt skal fastsættes i de situationer, som omfattes af den foreslåede nykriminalisering. Det gælder situationer, hvor der ikke anvendes tvangsmidler, eller hvor forurettede ikke befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

Straffelovrådet har i den forbindelse bemærket, at de situationer, som forventes omfattet af den foreslåede nykriminalisering, vil være af yderst forskelligartet karakter og grovhed. Derfor vil det efter Straffelovrådets opfattelse være uhensigtsmæssigt at fastsætte et fælles udgangspunkt for straffniveauet i de sager, som ikke er omfattet af den gældende bestemmelse.

Straffelovrådet foreslår, at strafudmålingen i stedet må bero på en konkret vurdering af alle sagens omstændigheder med henblik på at fastsætte en straf, som afspejler karakteren og grovheden af forbrydelsen, herunder i forhold til de straffniveauer, som er forudsat ved lov nr. 635 af 8. juni 2016.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at der i de groveste tilfælde bør straffes på linje med de tilfælde af voldtægt, der ikke er overfaldsvoldtægt – det vil sige som udgangspunkt med fængsel fra 2 år og 6 måneder til op mod 3 år. Et eksempel herpå kan være, at et ufrivilligt samleje eller et samleje gennemført uden samtykke foregår under intimiderende omstændigheder.

Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at der i mildere tilfælde, f.eks. i visse passivitetssituationer, vil kunne være grundlag for at tage udgangspunkt i et straffniveau på fængsel i 1 år og 2 måneder, da sådanne situationer efter omstændighederne vil kunne sidestilles med de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. I atter andre mildere tilfælde vil der kunne være grundlag for at udmåle en straf under dette niveau, f.eks. hvor parterne har indledt et frivilligt samleje eller et samleje med samtykke, og hvor den ene part undervejs fortryder og siger fra, hvorefter gerningsmanden alligevel fortsætter samlejet.

Straffelovrådet anfører, at strafudmålingen fortsat vil bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen, og det angivne straffniveau vil derfor kunne fraviges i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpende eller formildende omstændigheder, jf. hermed de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens kapitel 10.

...

2.1.3.5. Justitsministeriet er af de grunde, der er anført af Straffelovrådet, enig i rådets forslag om at videreføre de eksisterende strafferammer, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed. Justitsministeriet kan endvidere tilslutte sig Straffelovrådets forslag om henholdsvis at videreføre de gældende udgangspunkter for straffniveauet i tilfælde, som i dag er straffbare efter straffelovens § 216, stk. 1, og Straffelovrådets forslag om nye udgangspunkter for straffniveauet i de tilfælde, som omfattes af den foreslåede nykriminalisering.

Det er Justitsministeriets vurdering, at der ikke – som ellers foreslået af Straffelovrådets mindretal – bør indsættes en særskilt bestemmelse i straffelovens § 216, hvorefter de omstændigheder, som i dag er straffbare efter straffelovens § 216, stk. 1, samt psykisk vold efter straffelovens § 243, skal anses som særligt skærpende omstændigheder ved straffens fastsættelse.

Dette vil efter Justitsministeriets opfattelse indebære, at straffen generelt vil blive fastsat lavere i de sager, som omfattes af den foreslåede nykriminalisering. En sådan gradue-

ring af grovheden og alvoren af de enkelte sager er efter Justitsministeriets opfattelse ikke hensigtsmæssig.

Det bemærkes i øvrigt, at straffen allerede i dag kan stige til fængsel indtil 12 år, hvis voldtægten har haft en særlig farlig karakter eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 1, og bemærkningerne hertil.”

Af de specielle bemærkninger til den foreslåede § 216, stk. 1, fremgår det bl.a. (s. 16 f.):

”Det foreslåede § 216, stk. 1, viderefører uændret den gældende normalstrafferamme for voldtægt på fængsel indtil 8 år. Straffen kan stige til fængsel indtil 12, jf. stk. 3, hvis voldtægten har haft en særlig farlig karakter eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder. Ved fastsættelse af straffen skal der lægges vægt på den særlige krænkelse, der er forbundet med lovovertrædelsen, jf. stk. 4.

I tilfælde omfattet af den hidtil gældende bestemmelse i straffelovens § 216, stk. 1, er det forudsat, at der ved straffastsættelsen tages udgangspunkt i de straffniveauer, som er anført ovenfor under pkt. 2.1.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

For de forhold, der omfattes af den foreslåede nykriminalisering af samleje med en person, som ikke samtykker, foreslås det, at udgangspunktet for strafudmålingen for et enkeltstående fuldbyrdet tilfælde af samleje med en person, som ikke samtykker, fremover – i de groveste tilfælde – vil være fængsel fra 2 år og 6 måneder til op mod 3 år.

Det bemærkes, at der som følge af de mange forskelligartede forhold omfattet af straffelovens § 216, stk. 1, er en meget stor variation i straffene for voldtægt, og at der efter omstændighederne vil være grundlag for at udmåle straffe, som ligger væsentligt over de udgangspunkter for strafudmålingen for voldtægt, der lægges op til med lovforslaget. Der vil f.eks. i almindelighed som hidtil være grundlag for at udmåle en skærpet straf, hvis der som led i voldtægten er udøvet betydelig vold, hvis voldtægten er begået over for et barn, hvis voldtægten har strakt sig over længere tid eller er begået af flere gerningsmænd, eller hvis gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem og her begår voldtægt. Der vil omvendt i almindelighed være grundlag for at udmåle en lavere straf end de angivne udgangspunkter, hvis der f.eks. er tale om andet seksuelt forhold end samleje (§ 225) eller om forsøg.

Strafudmålingen vil således fortsat bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen, og det angivne straffniveau vil derfor kunne fraviges i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpende eller formildende omstændigheder, jf. hermed de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens kapitel 10.

Der vil kunne straffes i sammenstød for overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 1, § 216, stk. 2, og § 222.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.1.3.5 i lovforslagets almindelige bemærkninger.”

Straffelovens § 216, stk. 4, blev indsat i straffeloven ved lov nr. 635 af 8. juni 2016. Af lovforslagets specielle bemærkninger til bestemmelsen fremgår bl.a. (Folketingstidende 2015-16, tillæg A, lovforslag nr. L 98, s. 9 f.):

”Det foreslås, at der indsættes en ny bestemmelse i straffelovens § 216, stk. 4, som præciserer, at der ved fastsættelse af straffen efter stk. 1-3 skal lægges vægt på den særlige krænkelse, der er forbundet med lovovertrædelsen. Der lægges med forslaget op til, at der sker en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet for voldtægt, således at straffen i højere grad afspejler den krænkelse af offerets værdighed, integritet og selvbestemmelsesret, der er forbundet med voldtægt.

Der lægges med forslaget nærmere op til, at der sker en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet for tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold (§ 216, stk. 1, nr. 1) eller ved hensættelse af forurettede i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (omfattet af § 216, stk. 1, nr. 2, 2. led), og for samleje med et barn under 12 år (§ 216, stk. 2) med gennemgående 1 år i forhold til det gældende straffniveau. Det betyder eksempelvis, at udgangspunktet for strafudmålingen for en enkeltstående fuldbyrdet overfaldsvoldtægt eller for et enkeltstående fuldbyrdet samleje med et barn under 12 år vil være 3 år og 6 måneders fængsel, hvis der ikke foreligger andre skærpende omstændigheder. Det betyder også, at udgangspunktet for strafudmålingen for et enkeltstående fuldbyrdet samleje i andre sager om voldtægt ved vold eller trussel om vold – hvis der ikke foreligger andre skærpende omstændigheder – vil være fra ca. 2 år og 6 måneders fængsel til op mod 3 års fængsel.

Der lægges med forslaget endvidere op til, at der sker en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet for at skaffe sig samleje ved ulovlig tvang, jf. § 260, eller med en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (§ 216, stk. 1, nr. 2), med gennemgående 6 måneder i forhold til det gældende straffniveau. Eksempelvis vil udgangspunktet for strafudmålingen for et enkeltstående fuldbyrdet samleje med en person, der befinder sig i en tilstand, hvor den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, være 1 år og 2 måneder. Tilfælde, hvor gerningsmanden med forsæt til samleje har hensat offeret i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, er dog som nævnt i stedet omfattet af den foreslåede forhøjelse på gennemsnitligt 1 år i forhold til det hidtidige straffniveau, idet sådanne tilfælde forsæt bør straffes på linje med voldtægt ved vold eller trussel om vold.

Det bemærkes, at der som følge af de mange forskelligartede forhold omfattet af straffelovens § 216 er en meget stor variation i straffene for voldtægt, og at der efter omstændighederne vil være grundlag for at udmåle straffe, som ligger væsentligt over de udgangspunkter for strafudmålingen for voldtægt, der lægges op til med lovforslaget. Der vil f.eks. i almindelighed som hidtil være grundlag for at udmåle en skærpet straf, hvis der som led i voldtægten er udøvet betydelig vold, hvis voldtægten er begået over for et barn, hvis voldtægten har strakt sig over længere tid eller er begået af flere gerningsmænd, eller hvis gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem og her begår voldtægt. Der vil omvendt i almindelighed være grundlag for at udmåle en lavere straf end de an-

givne udgangspunkter, hvis der f.eks. er tale om andet seksuelt forhold end samleje (§ 225) eller om forsøg.

Strafudmålingen vil således fortsat bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen, og det angivne strafniveau vil derfor kunne fraviges i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpende eller formildende omstændigheder, jf. hermed de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens kapitel 10.”

Anbringender

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at landsretten ved bevisbedømmelsen lagde vægt på Fs forklaring, som fremstod detaljeret og troværdig og blev støttet af andre vidneforklaringer. Landsretten lagde på den baggrund til grund, at hun mange gange verbalt modsatte sig de to samlejer, og at T gennemførte samlejerne, selv om han var klar over, at hun ikke samtykkede.

I den foreliggende sag er der ikke tale om, at F befandt sig i en tilstand, hvor hun var ude af stand til at modsætte sig handlingen. Hun var ved fuld bevidsthed og gav mange gange udtryk for, at hun ikke samtykkede til samlejerne.

Samlejerne foregik under intimiderende omstændigheder, idet T gennemførte samlejerne, selv om F græd og gentagne gange udtrykkeligt bad ham stoppe. Udgangspunktet for straffastsættelsen er derfor ikke fængsel i 1 år og 2 måneder, men derimod fængsel fra 2 år og 6 måneder og op til 3 år.

Straffen skal udmåles til 3 års fængsel, idet der ved straffastsættelsen skal tages hensyn til, at der er tale om to fuldbyrdede voldtægter.

T har anført navnlig, at der ikke er grundlag for at forhøje den straf, som landsretten har udmålt. Landsrettens strafudmåling afspejler, at landsretten har fundet det bevist, at samlejerne ikke foregik under intimiderende omstændigheder. Højesteret kan ikke tilsidesætte landsrettens bevisvurdering.

Samlejerne foregik under omstændigheder, der kan sidestilles med en situation, hvor forurettede har befundet sig i en tilstand, i hvilken hun var ude af stand til at modsætte sig handlingen. Ved en enkeltstående voldtægt i en sådan situation fastsættes straffen til fængsel i 1 år og 2 måneder.

Efter anklageskriftet og landsrettens bevisresultat er der ikke grundlag for at fastslå, at der var tale om samleje gennemført ved vold eller trussel om vold. De forhold, som han er fundet skyldig i, ville som udgangspunkt ikke være strafbare efter den voldtægtsbestemmelse, der var gældende frem til den 1. januar 2021.

Sagen er ikke i kategorien af ”de groveste tilfælde”, hvor straffen efter forarbejderne forudsættes fastsat til fængsel fra 2 år og 6 måneder og op til 3 år. Der foreligger ingen intimiderende omstændigheder.

Ved straffastsættelsen skal der tages hensyn til, at de to samlejer skete i umiddelbar forlængelse af hinanden. Straffen bør derfor maksimalt fastsættes til fængsel i 1 år og 6 måneder.

Højesterets begrundelse og resultat

For Højesteret angår sagen strafudmålingen for voldtægt efter straffelovens § 216, stk. 1, ved to tilfælde af samleje uden samtykke.

Efter straffelovens § 216, stk. 1, straffes for voldtægt den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri. Voldtægt straffes efter bestemmelsen med fængsel indtil 8 år.

Straffelovens § 216, stk. 1, blev nyaffattet ved lov nr. 2208 af 29. december 2020. Ved lovændringen blev de strafniveauer, der var forudsat ved lov nr. 635 af 8. juni 2016, fastholdt for så vidt angår tilfælde af voldtægt, som også ville være strafbare efter den tidligere bestemmelse.

Det nykriminaliserede område omfatter voldtægt ved samleje uden samtykke i situationer, hvor der ikke anvendes tvangsmidler (f.eks. vold eller trussel om vold), og hvor forurettede ikke befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Det fremgår af forarbejderne, at der i disse situationer ved udmålingen af straffen skal foretages en konkret vurdering af alle sagens omstændigheder med henblik på at fastsætte en straf, som afspejler karakteren og grovheden af forbrydelsen. De groveste tilfælde af samleje uden samtykke, der kan sidestilles med fuldbyrdet samleje i sager om voldtægt ved vold eller trussel om vold, der ikke er overfaldsvoldtægt, forudsættes som udgangspunkt straffet med fængsel fra 2 år og 6 måneder til op mod 3 år. I mildere tilfælde,

f.eks. i visse passivitetssituationer, vil der kunne være grundlag for at tage udgangspunkt i et strafniveau på fængsel i 1 år og 2 måneder, da sådanne situationer efter omstændighederne vil kunne sidestilles med de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. I endnu mildere tilfælde vil der kunne være grundlag for at udmåle en straf under dette niveau.

T blev ved landsrettens dom fundet skyldig i voldtægt efter straffelovens § 216, stk. 1, ved i to tilfælde at have gennemført samleje med F uden hendes samtykke. Begge forhold blev begået natten mellem den 15. og 16. januar 2021, hvor F opholdt sig sammen med T i en lejlighed.

Landsretten har fundet det bevist, at F mange gange i forløbet både forud for og i løbet af første samleje (i soveværelset) og i forbindelse med det andet samleje (i stuen) gav udtryk for, at hun ikke havde lyst og bad ham lade være, ligesom hun mange gange sagde, at hun ville hjem og bad ham stoppe.

Om udførelsesmåden er det ikke i anklageskriftet beskrevet, at samlejerne skulle være begået under anvendelse af fysisk magt eller trussel om vold. Efter landsrettens bevisresultat finder Højesteret, at samlejerne på den ene side ikke kan sidestilles med de nævnte groveste tilfælde, men at de på den anden side heller ikke kan sidestilles med de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

Efter en samlet vurdering af de to tilfælde af voldtægt ved samleje uden samtykke, der er begået mod samme person inden for et kortere tidsrum, finder Højesteret, at straffen skal forhøjes til fængsel i 2 år.

T har fortsat været fængslet under anken, men undveg den 7. januar 2022.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes med den ændring, at T straffes med fængsel i 2 år.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.